

Motion till riksdagen 2011/12:So465

av **Hillevi Larsson och Börje Vestlund (S)**

Smittskyddslagens följder för hivpreventionen och rättssäkerheten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över smittskyddslagen i enlighet med internationella rekommendationer.

Motivering

Syftet med Sveriges smittskyddslag är att minska spridningen av ett antal sjukdomar som är klassade som allmänfarliga. Hiv ingår bland dessa. Smittskyddslagen har inga egna straffsatser men lagens förhållningsregler, så som informationsplikten gentemot personer den hiv-positiva har en sexuell relation med, har betydelse för om en person åtalas eller inte, för brottsrubriceringen och domstolens beslut. Bland annat styrs bedömningar av uppsåt och påföljd med hjälp av informationsplikten.

Genom åren har ett fyrtiotal hivpositiva blivit dömda till bland annat fängelse. Fallen har uppvisat stora olikheter i domstolarnas brottsrubriceringar, lika fall döms olika.

Juristen Peter Gröön och smittskyddsläkaren Ingela Berggren genomförde 2009 "En studie om brottmål med grund i hivsmitta" där de gick genom samtliga hivrelaterade domar mellan april 2004 och september 2008. Totalt hittade de 17 gärningsmän i 26 mål inklusive överklaganden i hovrätter. Tio domar överklagades – i fyra fall fastställde och i sex fall ökade hovrätten tingsrättens påföljd. Att ha haft oskyddat sex och inte informerat om sin hivsmitta kan ge mycket olika straff. Högsta domstolen (NJA 2004 s 176) gav ett fall brottsrubriceringen "Framkallande av fara för annan", men tingsrätter och hovrätter har också efter denna dom gett liknande fall brottsrubriceringar som till exempel "Grov misshandel". Det har också hänt att personer dömts till fängelse, även om viruset inte överförts och även om risken för överföring var minimal.

Fel! Okänt namn på

I Holland har högsta domstolen konstaterat att risken för överföring är för liten vid enstaka tillfällen av oskyddat sex för att det ska vara möjligt att tala om uppsåt. I Schweiz har högsta domstolen konstaterat att risken för hivöverföring är minimal vid effektiv behandling, inga mätbara nivåer av virus och inga andra infektioner. Straffansvar kan därför inte komma i fråga. Europaparlamentet beslutade i en resolution den 8 juli 2010 att EU ska ”motverka eventuell lagstiftning eller eventuella beslut som straffbelägger icke uppsåtlig överföring av hiv eller späder på diskrimineringen av människor som lever med hiv/aids ...”. FN:s rapportör om rätten till hälsa uttalade 2010 att ”kriminalisering ska anses vara tillåten endast i de fall där avsiktlig, skadlig överföring har skett”.

FN:s organ för frågor om hiv/aids, Unaid, har i ett policydokument från 2008 uppmanat regeringar att begränsa kriminaliseringen till fall av avsiktlig överföring, det vill säga där en person känner till sin hivpositiva status, agerar med avsikt att överföra hiv, och faktiskt överför hiv. Den svenska smittskyddslagen med informationsplikten, samt brottsbalkens otydlighet gör att Sveriges lagstiftning och tillämpning av denna strider mot internationella rekommendationer, bidrar till att stigmatisera hivpositiva och leder till en sämre hivprevention.

RFSL, RFSU och Hiv-Sverige har under de senaste två åren drivit ett gemensamt projekt om lagen, dess inverkan på hivpreventionen och rättssäkerheten för hivpositiva i Sverige. Projektet bekostas av IPPF, International Planned Parenthood Federation, som anser att Sveriges lagstiftning på området är mycket olycklig och därför vill assistera i förändringsarbetet. Organisationernas slutsats är bland annat att rättsosäkerheten och domstolarnas olika bedömningar får negativ inverkan på det hivpreventiva arbetet, bland annat eftersom lagen bidrar kraftigt till att signalera att ansvaret för att skydda sig mot att få viruset överfört uteslutande vilar på den som känner till sin hivpositiva status. Detta splittrar det hivpreventiva budskapet, som helt och hållet borde fokusera på vad som görs i det sexuella mötet och inte vad som sägs. Det är alltid omöjligt att veta om en människa är hivpositiv, många hivpositiva vet inte om detta själva – och ansvaret för att inte sprida hivviruset vidare måste därför delas av oss alla.

Svensk lagstiftning bidrar till att stigmatisera hivpositiva och har en negativ inverkan på hivpreventionen. Den lägger ansvaret för att skydda sig och använda kondom endast på dem som redan vet om sin status. Rättsosäkerheten som den svenska lagstiftningen lett till är också problematisk. Regeringen bör överväga en utredning med syfte att se över lagen enligt internationella rekommendationer.

Stockholm den 4 oktober 2011

Hillevi Larsson (S)

Börje Vestlund (S)